

Globaali kompensatio -podcast

Keskustelemassa projektisuunnittelija Laura Pulkkinen ja tutkijatohtori Hanna Kalliolevo

Laura: Moi Hanna ja tervetuloa tähän podcastiin. Sä oot tutkijatohtori Jyväskylän yliopistossa ja tässä podcastissa me keskustellaan artikkelista, jonka sä olet vastikään kirjoittanut yhteistyössä muiden Jyväskylän yliopiston resurssiviisautsyhteisö Wisdomin tutkijoiden kanssa. Voidaan varmaan sanoa, että tämä artikkeli on eräänlainen keskustelunavaus sille, että pystyttäisiinkö arvoketjuissa syntyviä luontohaittoja hyvittämään ekologisella kompensatiolla myös globaalisti. Tähän alkuun kertoisitkohan lyhyesti, että mitä luontohaittojen globaalilla kompensatiolla oikein tarkoitetaan ja miksi näette tämän tutkimuksen tärkeänä toteuttaa?

Hanna: Joo, eli luontohaittojen globaalilla kompensatiolla tarkoitetaan sitä, että kulutuksen aiheuttamat haitat voidaan hyvittää missä päin maailmaa tahansa, huolimatta siitä, että missä se haitta on alun perin aiheutettu. Me haluttiin tutkia tätä asiaa, koska nykyisellään ihmiset aiheuttaa kulutuksellaan luontohaittoja ympäri maailmaa ja suurin osa näistä haitoista jää hyvittämättä millään tapaa. Eli voisiko tämä globaali kompensatio sitten auttaa luontokadon pysäyttämisessä?

Laura: Joo, tärkeä aihe. Tämä luontohaittojen kompensointi asettuu tässä luontohaittojen lievennyshierarkiassa vasta sinne viimeiselle askelmalle. Eli ennen sitä, luontohaittojen aiheuttamista pitäisi välttää ja vähentää niin paljon kuin mahdollista. Kysymys sinulle Hanna, että minkälaisia tapoja soveltaa näitä lievennyshierarkian eri askelmia te tunnistitte tässä tutkimuksessa?

Hanna: Ensinnäkin globaalissa kompensaatiossa ympäristöä koskeva data on toistaiseksi niin karkealla tasolla, että välttämistä ei tämän kaltaisessa kompensaatiossa pystytä tekemään, koska ei vaan tiedetä, että missä ne haitat tarkalleen ottaen tapahtuvat. Lisäksi siihen vaikuttaa se, että kuluttajilla on vain rajatut mahdollisuudet vaikuttaa tuotantotapoihin. Eli soveltaminen tapahtuisi tässä siis niin, että ensin vähennetään ihan kaikkea kulutusta ja sitten toisena askeleena olisi vaihtaa ympäristöystävällisempiin tuotteisiin. Eli esimerkiksi ne lihatuotteet korvattaisiin useammin kasvisperäisillä vaihtoehdoilla. Ihan viimeisenä askeleena ennen kompensatiota olisi vaihtaa biodiversiteettirikkaalta alueelta tulevat tuotteet muihin tuotteisiin tai jättää ne kokonaan ostamatta.

Laura: No tähän ekologiseen kompensatioon liittyy erilaisia periaatteita. Ja yksi näistä ekologisen kompensatian kriteereistä on pysyvyys, millä tarkoitetaan siis sitä, että sitä hyvitettyä aluetta ei saa heikentää enää uudelleen, sitten kun siellä on tehty niitä hyvittäviä toimenpiteitä. Esimerkiksi suojeltu se alue tai ennallistettu tai sitten tehty tällaisia luonnonhoidollisia toimenpiteitä. Niin onko tämä pysyvyys huomioitava myös globaalissa kompensaatiossa?

Hanna: Joo, kyllä. Eli perinteisessä kompensaatiossa yleensä se luontoarvo ja heikentävä maankäyttö aiheuttaa pysyvän muutoksen, kun esimerkiksi rakennetaan taloja metsän tilalle, joten silloin hyvityksenkin on oltava pysyvä. Globaali kompensatio toimii ihan samalla periaatteella, mutta tässä tapauksessa meidän on kuitenkin vaikea tietää kaikkien aiheutettujen haittojen kestoa. Mutta se menisi kuitenkin hyvin monimutkaiseksi, jos alettaisiin selvittää yksittäisten tuotantoketjussa tapahtuvien haittojen kestoa. Yleensä kulutus kuitenkin aiheuttaa pysyvää maankäyttöä ja koska se kulutus jatkuu, niin silloin haittakin on pysyvää ja sen takia myös globaalissa kompensaatiossa pitäisi hyvittää haitat pysyvästi.

Laura: Okei. No sitten toinen kriteeri, jolla on paljon painoarvoa tässä ekologisen kompensaation hyväksyttävässä toteutuksessa, on sellainen kuin lisäisyys. Voisitko Hanna kertoa, että mitä lisäisyys tarkoittaa perinteisessä kompensaatiossa?

Hanna: Lisäisyydellä tarkoitetaan sitä, että kompensaation kautta tuotettavat luontohyödyt eivät olisi tapahtuneet ilman kompensaatiota. Eli jos joku alue on jo päätetty esimerkiksi suojella tai ennallistaa jonkun ohjelman myötä, niin ei voida enää myöhemmin tehdä päätöstä, että käytetäänkin se sama suojeltava tai ennallistettava alue kompensaatioon.

Laura: Aivan. Entäs miten tämä lisäisyys pitää huomioida, jos kompensoitaisiinkin niitä arvoketjujen kautta ulkoistettuja luontohaittoja?

Hanna: Tähän pätee ihan sama periaate kuin perinteisessäkin kompensaatiossa, eli hyvitysten on oltava lisäisiä. Lisäisyys on kuitenkin vaikea asia ihan siinä perinteisessäkin kompensaatiossa ja luonnollisesti globaalissa mittakaavassa se muuttuu entistä monimutkaisemmaksi. Globaalilla tasolla pitäisi varmistaa, ettei hyvittämiseen suunnitellulle alueelle kohdistuja valmiiksi velvoittavia toimenpiteitä, joita voidaan määrätä paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Kompensaatiota toteuttavan toimijan tulisi olla tietoinen kaikista näistä velvoitteista ja suunnitelmista, mikä voi olla erityisen haastavaa silloin, jos hyvittämistä suunnitellaan oman toimintavaltion ulkopuolella.

Laura: No näitä luontohaitan ajureitahan on tosiaan monia erilaisia. Niitä on esimerkiksi ilmastonmuutos, maankäytön muutos ja saastuminen. Ja jos tämä globaali kompensaatio perustuisikin tähän luontojalanjälkeen, niin silloin näiden erilaisten ajureiden aiheuttamat erilaiset luontohaitat pitäisi myöskin jotenkin huomioida tässä ekologisessa kompensaatiossa. Niin avaisitko vielä Hanna, että mitä tämä tarkoittaisi vaikkapa noiden edellä mainitsemieni ajureiden osalta?

Hanna: Joo, eli globaali kompensaatio on siinä mielessä hyvä, että se tosiaan huomioi luontokatoa aiheuttavia tekijöitä paljon laajemmin kuin perinteinen ekologinen kompensaatio, jossa huomioidaan nykyään ainoastaan toi maankäytön muutos. Ja luontojalanjälkihän voidaan siis ilmoittaa yhtenä mittayksikkönä, johon on laskettu kaikki nämä erilaiset ajurit mukaan. Ja kompensaation osalta ajurit liittyy hyvitysten käytännön toteutukseen, joihin voidaan sitten tarvita erilaisia menetelmiä. Esimerkiksi maankäytössä on yleensä menetelmänä suojelu tai ennallistaminen, mutta sitten ilmastonmuutoksen tai saasteiden osalta tarvittaisiin jotain erilaisia keinoja. Perinteisessä kompensaatiossa on myös hyvä huomata, että maankäytön muutos hyvitetään yhdellä kertaa, koska se on aika selvä kertaheikennys, kun ne tietyn alueen luontoarvot tuhotaan rakentamisen tieltä. Mutta globaalissa kompensaatiossa sen sijaan saastumisen ja ilmastonmuutoksen huomiointi voi aiheuttaa sen, ettei se kertahyvitys välttämättä riitäkään. Esimerkiksi jos jokin tehdas jatkuvasti saastuttaa ja tuottaa päästöjä, niin nämä kumulatiiviset eli kertautuvat vaikutukset täytyisi kompensoida useampaan otteeseen, mikä voisi tarkoittaa vaikka vuosittaista hyvittämistä niin pitkään kuin haittoja aiheutetaan.

Laura: No kun me puhutaan ekologisesta kompensaatiosta, niin se ohjaa väkisinkin miettimään myös sitä kompensaation toteutettavuutta ja sitten niitä kustannuksia, mitä siitä syntyy. Niin mitä mieltä olet, että onko kompensaatioiden toteuttaminen globaalisti monimutkaisempaa ja kalliimpaa, jos me verrataan siihen perinteisempään paikallisten luontohaittojen hyvittämiseen?

Hanna: Sanoisin, että erityisesti käytännön tasolla globaali kompensaatio on ainakin monimutkaisempaa kuin perinteinen ekologinen kompensaatio. Aiemmin puhuttiin siitä, miten

lisäisyys on hankalampi varmistaa globaalilla tasolla. Sen lisäksi ainakin vuotoa, eli sitä miten haitat siirtyy alueelta toiselle, on myös vaikeampi selvittää. Sitten on vaikeampi tietää haittojen aiheuttamisajankohtaa, mikä taas liittyy hyvittämisen ajankohtaan. Hinnasta on vaikeampi sanoa, koska se määräytyy kompensoitavien projektien perusteella ja sen lisäksi kustannukset riippuu siitä, millainen järjestelmä globaalin kompensaation ympärille voisi muotoutua.

Laura: Niinpä. Joo, tällaista järjestelmää ei vielä tosiaan ole olemassa, että pystyttäisiin näitä globaaleja luontohaittoja sen pohjalta hyvittämään. Mutta eri maissa on kuitenkin erilaisia kompensaatiojärjestelmiä ja lainsäädäntöä liittyen tähän perinteiseen ekologiseen kompensaatioon. Ja myös tämä ekologisen kompensaation laskenta on erilaista ja käytössä on paljon erilaisia mittareita. Pystytäänkö vielä sanomaan, mitä globaali kompensaatio tarkoittaisi olemassa olevan hallinnon ja näiden käytänteiden osalta?

Hanna: Globaalin kompensaation ei tulisi vaikuttaa perinteisen ekologisen kompensaation toteuttamiseen ja siihen liittyviin vaatimuksiin, vaan nämä ovat kaksi eri järjestelmää. Kaikessa toiminnassa tulisi aina ihan ensisijaisesti välttää luontohaittoja ja globaalilla tasolla kulutusta on yksinkertaisesti vähennettävä. Perinteinen eli paikallinen ekologinen kompensaatio on aina toteutettava ennen sitä globaalin tason kompensaatiota. Tällä hetkellä kaikkia haittoja ei kuitenkaan kompensoida paikallisesti, esimerkiksi sen takia, että se ei ole pakollista ympäri maailmaa, joten tätä globaalikompensaatiota voitaisiin käyttää väliaikaisena menetelmänä haittojen hyvittämiseen. Jos globaalin kompensaation tulisi siis jotenkin vaikuttaa olemassa olevaan kompensaatiosäädäntöön, niin sen tulisi pikemminkin vahvistaa velvoittavuutta paikalliseen ekologiseen kompensaatioon.

Laura: Tosi mielenkiintoinen aihe. Kiitos Hanna, kun olit mukana keskustelemassa.

Hanna: Kiitos.